

เครื่องมือและการวัด อิเล็กทรอนิกส์

สำหรับนักศึกษาในระดับ ปวส.-ปริญญาตรี
ภาควิชาไฟฟ้า - อิเล็กทรอนิกส์ และพูนใจทั่วไป

[illegible]

โดย...

ผศ. ชิดเชื้อ กนกเพ็ชรรัตน์

เครื่องมือและการวัด อิเล็กทรอนิกส์

สำหรับนักศึกษา ระดับ ปวส.-ปริญญาตรี

...โดย...

ผศ. ชิดเชื้อ กนกเพ็ชรรัตน์

บริษัท สกายบุ๊กส์ จำกัด

SKYBOOK COMPANY LIMITED

515/270-8 ถ.รังสิต-ปากเกร็ด อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี 12130

โทร. 0-2958-1125-7, 0-2567-5119 โทรสาร. 0-2567-5105

e-mail: sales@skybook.co.th

www.skybook.co.th

“เครื่องมือและการวัดอิเล็กทรอนิกส์”

พิมพ์ครั้งที่ 1 พฤศจิกายน 2547

สงวนลิขสิทธิ์ตามกฎหมาย

ห้ามคัดลอกถ่ายเอกสารหรือพิมพ์

หรือวิธีหนึ่งวิธีใดของหนังสือเล่มนี้ก่อนได้รับอนุญาต

จากบริษัท สกายบุ๊กส์ จำกัด

ราคา 150 บาท

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของหอสมุดแห่งชาติ

ชื่อเรียก กนกเพ็ชรรัตน์

เครื่องมือและการวัดอิเล็กทรอนิกส์ -- กรุงเทพฯ : สกายบุ๊กส์, 2547.

308 หน้า

1. เครื่องวัด 2. เครื่องวัดไฟฟ้า I. ชื่อเรื่อง

620.381548

ISBN: 974-389-512-4

S7901-30-11-04

จัดพิมพ์และจำหน่ายโดย

บริษัท สกายบุ๊กส์ จำกัด
SKYBOOK COMPANY LIMITED
515/278-8 ถ.รัชดา-ปทุมธานี ต.ปทุมธานี อ.ธัญบุรี จ.ปทุมธานี 12130
โทร. 0-2958-1125-7, 0-2567-5119 โทรสาร. 0-2567-5105
e-mail: sales@skybook.co.th

www.skybook.co.th

พิมพ์ที่ บริษัท สยามสปอร์ต ซินดิเคท จำกัด

459 ซอยพญาบุรุษภูมิ (ลาดพร้าว 48) แขวงสามเสนนอก เขตห้วยขวาง กรุงเทพฯ 10310

โทรศัพท์ : 0-2694-3010

คำนำ

การวัดและเครื่องมือวัดเป็นหลักการพื้นฐานที่สำคัญ สำหรับงานด้านวิทยาศาสตร์ ด้านวิศวกรรมศาสตร์ทุกแขนง และโดยเฉพาะอย่างยิ่งในโรงงานอุตสาหกรรมที่ต้องผลิตสินค้าออกมาให้ได้มาตรฐาน ดังนั้น นักศึกษาหรือผู้ที่เกี่ยวข้องจะต้องศึกษาและเรียนรู้เกี่ยวกับโครงสร้าง ส่วนประกอบ และหลักการทำงานของเครื่องมือพื้นฐานก่อน

หนังสือเล่มนี้ได้จัดทำขึ้นเพื่อใช้เป็นหนังสือประกอบวิชา เครื่องมือและการวัด อิเล็กทรอนิกส์ สำหรับนักศึกษาคณะภาควิชาไฟฟ้า สาขาอิเล็กทรอนิกส์ ระดับอนุปริญญา-ปริญญาตรี และผู้ที่สนใจงานด้านอิเล็กทรอนิกส์ทุกคน

เนื้อหาของหนังสือเล่มนี้แบ่งออกเป็น 10 บท โดยบทที่ 1 จะกล่าวถึง ระบบหน่วย การวัดและค่าผิดพลาดที่เกิดขึ้นในการวัด รวมถึงค่าความไว ความแม่นยำและความเที่ยงตรงของ เครื่องมือและการวัดด้วย บทที่ 2 เป็นเครื่องมือวัดพื้นฐานที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบัน ตลอดจนการ ออกแบบสร้างเครื่องมือวัดพื้นฐาน บทที่ 3 เป็นเรื่องของโวลต์มิเตอร์ไฟฟ้ากระแสสลับ บทที่ 4 กล่าวถึงเรื่องเครื่องมือวัดอิเล็กทรอนิกส์ บทที่ 5 และ 6 เป็นวงจรบริดจ์กระแสตรงและกระแสสลับ กล่าวถึงรูปแบบของวงจรบริดจ์แบบต่าง ๆ และการนำวงจรบริดจ์ไปใช้งาน บทที่ 7 เป็นเรื่อง ของมาตรวัดแบบดิจิตอล บทที่ 8 กล่าวถึงออสซิลโลสโคป หลักการโครงสร้างและการนำไปใช้ บทที่ 9 เป็นเรื่องเครื่องกำเนิดสัญญาณประเภทต่าง ๆ และบทที่ 10 เป็นเรื่องของตัวแปลงหรือ ทรานสดิวเซอร์ ที่ใช้สำหรับการวัดและตรวจสอบในวงจรและในเครื่องมือวัดทั่วไป

ท้ายที่สุดนี้ผู้เขียนขอกราบระลึกถึงพระคุณบิดามารดา ครูอุปัชฌาจารย์ ผู้มีพระคุณทั้งหลายที่ได้อุปการะเลี้ยงดู อบรมดัดเตือนและสั่งสอน และให้วิชาความรู้ทั้งอดีตถึงปัจจุบัน ขอขอบคุณท่านเจ้าของตำราและเอกสารอ้างอิงทุกเล่มทั้งในและต่างประเทศ ที่ผู้เขียนได้นำมาใช้ ในการแปลและเรียบเรียงหนังสือเล่มนี้ ขอขอบคุณเพื่อนร่วมงาน นักศึกษา และผู้ที่เกี่ยวข้องทุกคน ที่คอยให้กำลังใจเสมอมา และขอขอบคุณบริษัท สกายบุ๊กส์ จำกัด ที่สนับสนุนการจัดพิมพ์หนังสือ เล่มนี้

ผศ. ชิดเชื้อ กนกเพ็ชรรัตน์

สารบัญ

บทที่ 1 ระบบหน่วยวัดและค่าผิดพลาด	6	3.6 ผลของโวลต์มิเตอร์กระแสสลับ	80
1.1 จุดประสงค์บทเรียน	6	ไปโหลดวงจร	80
1.2 บทนำ	6	3.7 อิเล็กทรอนิกส์ไมโครมิเตอร์	82
1.3 ระบบของหน่วยการวัด	7	แบบฝึกหัดท้ายบทที่ 3	86
1.4 ระบบหน่วย SI	9	บทที่ 4 เครื่องมือวัดอิเล็กทรอนิกส์	89
1.5 ความไว	12	4.1 จุดประสงค์บทเรียน	89
1.6 ความแม่นยำ	13	4.2 บทนำ	89
1.7 ความเที่ยงตรง	14	4.3 อิเล็กทรอนิกส์โวลต์มิเตอร์พื้นฐาน	90
1.8 ค่าผิดพลาด	15	4.4 อิเล็กทรอนิกส์โวลต์มิเตอร์แบบเฟด	94
1.9 คลาสสิกของเครื่องวัด	17	4.5 โวลต์มิเตอร์แบบแรงดันตามด้วย	
1.10 ผลของโวลต์มิเตอร์กระแสตรง		ออปแอมป์	96
ไปโหลดวงจร	22	4.6 โวลต์มิเตอร์แบบวงจรขยายด้วย	
1.11 ผลของแอมมิเตอร์กระแสตรงไป		ออปแอมป์	97
โหลดวงจร	30	4.7 วงจรขยายผลต่าง	100
แบบฝึกหัดท้ายบทที่ 1	35	4.8 อิเล็กทรอนิกส์โวลต์มิเตอร์แบบ	
บทที่ 2 เครื่องมือวัดพื้นฐาน	36	วงจรขยายผลต่าง	103
2.1 จุดประสงค์บทเรียน	36	4.9 เครื่องวัดอิเล็กทรอนิกส์โวลต์มิเตอร์	
2.2 บทนำ	36	ชนิดซอร์สตาม	107
2.3 เครื่องมือวัดชนิดคลอเคลื่อนที่	37	4.10 อิเล็กทรอนิกส์โวลต์มิเตอร์ไฟฟ้า	
2.4 แรงและแรงบิดที่ทำให้เข็มขี้นขี้น	39	กระแสสลับ	111
2.5 การขยายพิสัยแอมมิเตอร์กระแสตรง	44	4.11 อิเล็กทรอนิกส์มิเตอร์แอมมิเตอร์	113
2.6 การขยายพิสัยโวลต์มิเตอร์กระแสตรง	51	4.12 อิเล็กทรอนิกส์โอห์มมิเตอร์	114
2.7 โอห์มมิเตอร์	54	แบบฝึกหัดท้ายบทที่ 4	118
แบบฝึกหัดท้ายบทที่ 2	67	บทที่ 5 บริดจ์กระแสตรง	120
บทที่ 3 โวลต์มิเตอร์กระแสสลับ	88	5.1 จุดประสงค์บทเรียน	120
3.1 จุดประสงค์บทเรียน	68	5.2 บทนำ	120
3.2 บทนำ	68	5.3 บริดจ์กระแสตรง	120
3.3 โวลต์มิเตอร์กระแสสลับชนิด		5.4 วิสโตนบริดจ์ไม่สมดุล	126
เรียงกระแสแบบครึ่งคลื่น	69	5.5 เคลวินบริดจ์	129
3.4 ผลของไดโอดเรียงกระแสในพิสัย		5.6 วงจรควบคุมโดยบริดจ์	131
แรงดันต่ำ ๆ	71	5.7 การประยุกต์ใช้งาน	133
3.5 โวลต์มิเตอร์กระแสสลับชนิด		แบบฝึกหัดท้ายบทที่ 5	140
เรียงกระแสแบบเต็มคลื่น	72		

บทที่ 6	บริดจ์กระแสสลับ	143
6.1	จุดประสงค์บทเรียน	143
6.2	บทนำ	143
6.3	วงจรบริดจ์กระแสสลับทั่วไป	143
6.4	บริดจ์กระแสสลับแบบวีสโตน บริดจ์	149
6.5	วงจรมุลอิมพีแดนซ์	150
6.6	การแปลงวงจรมุลอนุกรมเป็น ขนาน	152
6.7	การแปลงวงจรมุลขนานเป็น อนุกรม	154
6.8	บริดจ์การเปรียบเทียบความจุ ไฟฟ้า	159
6.9	แมกซ์เวลล์บริดจ์	161
6.10	เฮย์บริดจ์	163
6.11	เซอร์ริงบริดจ์	165
6.12	วินบริดจ์	166
	แบบฝึกหัดท้ายบทที่ 6	168
บทที่ 7	มาตรวัดคิจิตอล	171
7.1	จุดประสงค์บทเรียน	171
7.2	บทนำ	171
7.3	โวลต์มิเตอร์แบบคิจิตอล	172
7.4	วงจร ADC แบบสัญญาณ ลาดเอียง	174
7.5	วงจร ADC แบบสัญญาณ ลาดเอียงคู่หรือสไลป์	178
7.6	ตัวแปลงผันแรงดันเป็นความถี่	179
7.7	วงจรนับ	181
7.8	การแปลงคิจิตอลเป็นแอนะล็อก	184
7.9	การหาความถี่แบบคิจิตอล	187
7.10	มาตรวัดความถี่	189
	แบบฝึกหัดท้ายบทที่ 7	193
บทที่ 8	ออสซิลโลสโคป	194
8.1	จุดประสงค์บทเรียน	194
8.2	บทนำ	195
8.3	หลอดรังสีแคโทด	196
8.4	แผนภาพบล็อกรูปร่างของออสซิลโล- สโคป	203

8.5	การเกิดภาพบนจอสโคป	204
8.6	วงจรขยายสัญญาณแนวตั้ง	205
8.7	วงจรขยายสัญญาณแนวนอน	207
8.8	เครื่องกำเนิดสัญญาณกวาด	208
8.9	การซิงโครไนซ์ของสัญญาณ อินพุตแนวตั้ง และสัญญาณของ วงจรกำเนิดสัญญาณกวาด	212
8.10	ออสซิลโลสโคปแบบรอย เส้นคู่	215
8.11	วงจรลดทอน	216
8.12	โพรมิอิมพีแดนซ์สูง	224
8.13	การนำออสซิลโลสโคปไป ใช้งาน	226
8.14	สโคปเรจออสซิลโลสโคป	232
	แบบฝึกหัดท้ายบทที่ 8	242
บทที่ 9	เครื่องกำเนิดสัญญาณ	244
9.1	จุดประสงค์บทเรียน	244
9.2	บทนำ	244
9.3	ความต้องการของการออสซิล- เลต	245
9.4	ออสซิลเลเตอร์ความถี่เสียง	246
9.5	ออสซิลเลเตอร์ความถี่วิทยุ	249
9.6	เครื่องกำเนิดฟังก์ชัน	252
9.7	เครื่องกำเนิดพัลส์	257
	แบบฝึกหัดท้ายบทที่ 9	262
บทที่ 10	ตัวแปลง	265
10.1	จุดประสงค์บทเรียน	265
10.2	บทนำ	266
10.3	คำนิยามของตัวแปลง	266
10.4	ตัวแปลงตำแหน่งความต้านทาน	267
10.5	เกจความเครียด	270
10.6	การใช้งานเกจความเครียด	278
10.7	วงจรเกจความเครียดแบบบริดจ์	279
10.8	ตัวแปลงความจุไฟฟ้า	282
10.9	ตัวแปลงแบบแปรความเหนี่ยวนำ	283
10.10	ตัวแปลงอุณหภูมิ	285
	แบบฝึกหัดท้ายบทที่ 10	293
	ภาคผนวก	296
	บรรณานุกรม	307

1.1 จุดประสงค์บทเรียน

เมื่อเรียนจบบทเรียน นักเรียนจะสามารถ

- แยกระบบหน่วยที่เกี่ยวข้องกับการวัดได้ถูกต้อง
- เข้าใจความหมายของคำว่า ความแม่นยำและความเที่ยงตรงได้ถูกต้อง
- คำนวณหาค่าความไว ความแม่นยำ ความเที่ยงตรงได้
- เข้าใจความหมายของคำว่า ค่าผิดพลาด
- แยกประเภทของค่าผิดพลาดได้ถูกต้อง
- คำนวณค่าผิดพลาดที่เกิดกับการวัดและเครื่องวัดได้ถูกต้อง
- นำค่าคลาดเคลื่อนของเครื่องวัดไปใช้ในการเลือกชนิดเครื่องวัดได้
- นำค่าคลาดเคลื่อนของเครื่องวัดไปใช้ในการคำนวณค่าผิดพลาดได้
- คำนวณผลของเครื่องวัดไฟฟ้ากระแสตรงและแรงดันไฟฟ้ากระแสตรงไปโหลดใน

วงจรที่จะวัดได้

1.2 บทนำ

ระบบการวัดทางอิเล็กทรอนิกส์และทางไฟฟ้า ได้มีบทบาทมากขึ้นเกี่ยวกับการวัดค่าปริมาณทางฟิสิกส์ต่าง ๆ ซึ่งจะทำให้กระบวนการผลิตในงานอุตสาหกรรมสามารถควบคุมและตรวจสอบได้อย่างแม่นยำและเที่ยงตรงขึ้น โดยใช้ค่าวัดความผิดพลาดที่น้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้ และหน่วยของการวัดถือว่ามีค่าสำคัญอย่างยิ่ง ในการวัดค่าไฟฟ้าหรือค่าต่าง ๆ ทางฟิสิกส์ ซึ่งหน่วยที่ใช้ในการวัดเพื่อบอกจำนวน ปริมาณ ค่า และอื่น ๆ ก็ถือว่ามีค่าสำคัญเพื่อที่จะได้ทราบถึงรายละเอียดที่ถูกต้อง เพื่อจะได้เป็นมาตรฐานเดียวกันในการใช้งาน จึงได้มีการวัดหน่วยการวัดอย่างเป็นระบบ เพื่อให้เป็นหน่วยการวัดทางสากล

1.3 ระบบของหน่วยการวัด

ในปี พ.ศ. 2333 รัฐบาลฝรั่งเศสได้สนับสนุนให้มีการศึกษาและเสนอความเห็นเกี่ยวกับระบบเดี่ยว (Single system) ของน้ำหนัก (Weights) และการวัดเพื่อให้แทนระบบอื่นทั้งหมดที่เป็นอยู่ให้เป็นมาตรฐานและยอมรับกันทั่วไป โดยมีหลักพิจารณาอยู่ 3 ข้อคือ

1. ระบบสากล (Universal system) ของน้ำหนักและการวัดไม่ควรขึ้นอยู่กับคนเป็นผู้กำหนดมาตรฐาน (Man-made reference standards) แต่ควรขึ้นกับการกำหนดลักษณะการวัดโดยถาวร (Permanent measures) ที่ได้โดยธรรมชาติ เช่น นิยามของวินาทีคือ $1/86,400$ ของเวลาระหว่างวันที่เกิดสุริยคติ

2. หน่วยอื่นทั้งหมดควรจะสืบทอดมาจากหน่วยมูลฐานทั้งสามของความยาว มวล และเวลา (คือกำหนดเป็นหน่วยเมตร กรัม และวินาทีตามลำดับ)

3. ผลคูณของหน่วยพื้นฐาน (Basic units) ให้อยู่ในรูปเลขยกกำลังระบบฐานสิบ (Decimal system) ซึ่งยังใช้กันอยู่ในทุกวันนี้ (ตารางที่ 1.1)

ตารางที่ 1.1 แสดงชื่อ สัญลักษณ์ และตัวคูณของหน่วยพื้นฐาน

ชื่อ	สัญลักษณ์	ตัวคูณ
เอกซะ (exa)	E	10^{18}
เพตะ (peta)	P	10^{15}
เทอร่า (tera)	T	10^{12}
จิกะ (giga)	G	10^9
เมกะ (mega)	M	10^6
กิโล (kilo)	k	10^3
เฮกโต (hecto)	h	10^2
เดคา (deca)	d	10
เดซิ (deci)	d	10^{-1}
เซนติ (centi)	c	10^{-2}
มิลลิ (milli)	m	10^{-3}

ตารางที่ 1.1 (ต่อ)

ชื่อ	สัญลักษณ์	ตัวคูณ
ไมโคร (micro)	μ	10^{-6}
นาโน (nano)	n	10^{-9}
พิโก (pico)	p	10^{-12}
เฟมโต (femto)	f	10^{-15}
อัตโต (atto)	a	10^{-18}

ต่อมาในปี พ.ศ. 2338 โดยความเห็นชอบของรัฐบาลฝรั่งเศส ได้รับรองระบบที่ใช้อยู่ให้เป็นระบบเมตริก (Metric system) และระบบนี้ได้ถูกนำไปใช้อย่างแพร่หลายใน 17 ประเทศ ลงนามทำสัญญาระบบเมตริกเป็นระบบกฎหมาย (Legal system)

ในช่วงเวลาเดียวกันทางประเทศอังกฤษก็ได้มีการพิจารณาจัดระบบหน่วยมูลฐานด้านความยาวเป็นเซนติเมตร มวลหน่วยเป็นกรัมและเวลาเป็นวินาที เรียกว่า “ระบบ CGS” (CGS-system) ซึ่งเหมาะกับการวัดค่าทางฟิสิกส์ แต่ถ้านำระบบ CGS นี้ไปวัดค่าทางไฟฟ้าและทางแม่เหล็ก (Magnetics) ความยุ่งยากและความสับสนจะเกิดขึ้น เพราะจะต้องนำหน่วยอื่นเพิ่มเข้ามาในระบบอีก เราสามารถแยกระบบ CGS ออกเป็น 2 ระบบย่อยคือ

1. ระบบไฟฟ้าสถิต (Electromagnetic system) ระบบนี้หน่วยของประจุไฟฟ้า (Electric charge) เป็นหน่วยสืบทอดมาจากเซนติเมตร กรัม และวินาที โดยกำหนดให้ค่า Permittivity ของ Free space มีค่าเท่ากับ 1 (ตามกฎของคูลอมป์เกี่ยวกับแรงระหว่างประจุไฟฟ้า)

2. ระบบแม่เหล็กไฟฟ้า ระบบนี้หน่วยพื้นฐานจะเหมือนกัน และหน่วยของอำนาจขั้วแม่เหล็กเป็นหน่วยสืบทอดมาจากหน่วยพื้นฐาน โดยกำหนดให้ค่า Permittivity ของ Free space มีค่าเท่ากับ 1 (ในสูตรหาค่าแรงระหว่างขั้วแม่เหล็ก)

หน่วยสืบทอดสำหรับกระแสไฟฟ้าและศักย์ไฟฟ้าในระบบแม่เหล็กไฟฟ้าทางปฏิบัติจะวัดออกมาเป็นหน่วยแอมแปร์และโวลต์ตามลำดับ นอกจากหน่วยทั้งสองนี้แล้วยังมีหน่วยอื่นอีกที่ถือว่าอยู่ในชุดเดียวกัน เช่น คูลอมป์ โอห์ม เฮนรี ฟารัด เป็นต้น แล้วทั้งหมดดังกล่าวเข้าเป็นระบบที่สาม (Third system) เรียกว่า “ระบบทางปฏิบัติ” (Practical system)

1.4 ระบบหน่วย SI (SI Unit system)

ในปี พ.ศ. 2503 ได้มีการประชุมระหว่างชาติเกี่ยวกับหน่วยและการวัดขึ้นเป็นครั้งที่ 11 โดยใช้ชื่อการประชุมนี้ว่า “System International Unites” ใช้ชื่อย่อว่า (SI) และได้กำหนดกันในรูปแบบของระบบเมตริก ซึ่งเป็นที่ยอมรับและใช้กันอย่างแพร่หลายทั่วโลก ตารางที่ 1.2 ได้แสดงปริมาณ หน่วย และสัญลักษณ์ของระบบ SI unit พื้นฐานจำนวน 6 ชนิด

ตารางที่ 1.2 แสดงหน่วย SI พื้นฐาน

ปริมาณ	หน่วย	สัญลักษณ์
ความยาว	เมตร	m
มวล	กิโลกรัม	kg
เวลา	วินาที	s
กระแสไฟฟ้า	แอมแปร์	A
การเปลี่ยนแปลงอุณหภูมิด้วยความร้อน	องศาเซลเซียส	K
ความเข้มการส่องสว่าง	แคนเดลา	cd

หน่วยมูลฐานในระบบ SI แบ่งออกเป็นหน่วยมูลฐานปฐม หน่วยมูลฐานเสริม และหน่วย SI อนุพันธ์

- **หน่วยมูลฐานปฐม (Primary fundamental unit)** หน่วย SI มูลฐานปฐมเป็นหน่วยหลักเบื้องต้น มีอยู่ 6 หน่วยคือ ความยาว มวล เวลา กระแสไฟฟ้า อุณหภูมิเทอร์โมไดนามิก และความเข้มการส่องสว่าง

ตารางที่ 1.3 แสดงหน่วยมูลฐานปฐมและมูลฐานเสริมในระบบ SI

ปริมาณ	สัญลักษณ์	หน่วย	สัญลักษณ์หน่วย
หน่วยมูลฐานปฐม			
ความยาว	l	เมตร	m
มวล	m	กิโลกรัม	Kg
เวลา	t	วินาที	S
กระแสไฟฟ้า	I	แอมแปร์	A
การเปลี่ยนแปลงอุณหภูมิด้วยความร้อน	T	องศาเคลวิน	K
ความเข้มการส่องสว่าง	-	แคนเดลา	Cd
หน่วยมูลฐานเสริม			
มุมระนาบ	α, β, γ	เรเดียน	Rad
มุมตัน	Ω	สเตอเรเดียน	Sr

● **หน่วยมูลฐานเสริม (Supplementary fundamental unit)** หน่วยมูลฐานเสริมของหน่วย SI มีอยู่ 2 หน่วยคือ

1. เรเดียน (Radian ; rad) เป็นหน่วยวัดมุมระนาบ (Plane-angle)
2. สเตอเรเดียน (Steradian ; sr) เป็นหน่วยวัดมุมตัน (Solid-angle)

● **หน่วย SI อนุพันธ์ (Derivatives of SI unit)** เป็นหน่วยผสมโดยนำหน่วยมูลฐานมาใช้ร่วมกัน เช่น ความเร็วมีหน่วยเป็นเมตรต่อวินาที (m/s) ซึ่งหน่วยเมตรและวินาทีต่างเป็นหน่วยมูลฐาน ตัวอย่างหน่วย SI อนุพันธ์แสดงในตารางที่ 1.4

ตารางที่ 1.4 แสดงตัวอย่างของหน่วย SI อนุพันธ์

ปริมาณ	หน่วย	สัญลักษณ์
พื้นที่ (Area)	ตารางเมตร	m^2
ปริมาตร (Volume)	ลูกบาศก์เมตร	m^3
ความถี่ (Frequency)	เฮิรตซ์	Hz 1/s
ความหนาแน่น (Density)	กิโลกรัมต่อลูกบาศก์เมตร	kg/m^3
ความเร็ว (Velocity)	เมตรต่อวินาที	m/s

ตารางที่ 1.4 แสดงตัวอย่างของหน่วย SI อนุพันธ์ (ต่อ)

ปริมาณ	หน่วย	สัญลักษณ์
แรง (Force)	นิวตัน	N, kg m/s ²
งาน (Work)	จูล	J, N.m
กำลัง (Power)	วัตต์	W, J/s
ความต้านทาน (Resistance)	โอห์ม	Ω , V/A
ความจุไฟฟ้า (Capacitance)	ฟารัด	F, A · S/V
การส่องสว่าง (Luminance)	แคนเดลาต่อตารางเมตร	Cd/m ²

หน่วยอื่นที่ไม่ใช่หน่วย SI แต่ยอมให้ใช้ร่วมกับหน่วย SI ได้ดังตารางที่ 1.5

ตารางที่ 1.5 แสดงตัวอย่างหน่วยอื่นที่ใช้ร่วมกับหน่วย SI

หน่วย	สัญลักษณ์	ค่าในหน่วย SI
ตัน (Ton)	T	1 t = 10 ³ kg
นาที (minute)	min	1 min = 60 s
องศา (degree)	°	1° = (π / 180) rad
ลิตร (Litre)	l	1 l = 10 ⁻³ m ³
บาร์ (Bar)	bar	1 bar = 10 ⁵ N/m ²
องศาเซลเซียส (Celsius)	°C	0 °C = 273.16 °K

การวัดในระบบอังกฤษ (Britain) และบริเวณแถบทวีปอเมริกาเหนือ (North America Continent) ความสัมพันธ์ของระบบอังกฤษกับระบบ SI แสดงในตารางที่ 1.6

ตารางที่ 1.6 แสดงความสัมพันธ์ของระบบอังกฤษกับระบบ SI

ระบบอังกฤษ		สัญลักษณ์	ระบบ SI
ความยาว	1 ฟุต	Ft	30.48 cm
	1 นิ้ว	In	25.4 mm
พื้นที่	1 ตารางฟุต	Ft	9.29030 x 10 cm
	1 ตารางนิ้ว	In	6.4516 x 10 mm
ปริมาตร	1 ลูกบาศก์ฟุต	Ft	0.0283168 m
มวล	1 ปอนด์	lb	0.45359237 kg
ความเข้ม	1 ปอนด์ต่อลูกบาศก์ฟุต	lb/ft	16.0185 kg/m
ความเร็ว	1 ฟุตต่อวินาที	ft/s	0.35048 m/s
แรง	1 เปาต์ดัล	pdl	0.138255 N
งาน พลังงาน	1 ฟุต-เปาต์ดัล	ft-pdl	0.0421401 J
กำลัง	1 แรงม้า	hp	745.7 W
อุณหภูมิ	องศาฟาเรนไฮต์	°F	$(^{\circ}\text{C} \times \frac{9}{5}) + 32$

1.5 ความไว (Sensitivity)

มีหน่วยเป็นโอห์มต่อโวลต์ (Ω/V) มาตรฐานที่มีค่าความไวสูง จะมีความไวสูงตาม

$$\text{สูตร} \quad S_{dc} = \frac{1}{I_F} \quad \dots\dots\dots (1.1)$$

$$\text{หรือ} \quad = \quad R_{in} / (\text{Range } V) \quad \dots\dots\dots (1.2)$$

S_{dc} = ความไวทางกระแสตรง

I_F = กระแสเต็มสเกล (Full scale current)

R_{in} = ความต้านทานภายใน (input resistance)

Range V = พิสัยวัดแรงดัน

ตัวอย่างที่ 1.1 มิเตอร์มูฟเมนต์ (Meter movement) ตัวหนึ่งวัดกระแสได้สูงสุด 50 μA จงหาความไว

วิธีทำ
$$S_{dc} = \frac{1}{I_F} = \frac{1}{50 \mu\text{A}} = 20 \text{ k}\Omega/\text{V}$$

Ans

ตัวอย่างที่ 1.2 โวลต์มิเตอร์ตัวหนึ่งตั้งพิสัย 50 V มีค่าความต้านทานภายใน 1 M Ω จงหาค่าความไว

วิธีทำ
$$S_{dc} = \frac{R_{in}}{\text{Rang. V}} = \frac{1 \text{ M}\Omega}{50 \text{ V}} = 20 \text{ k}\Omega/\text{V}$$

Ans

1.6 ความแม่นยำ (Accuracy)

ความแม่นยำ หมายถึง อัตราส่วนของค่าที่วัดได้กับค่าจริง

สูตร
$$\text{Acc} = \frac{X_n}{Y_n} \dots\dots\dots (1.3)$$

$$\% \text{ Acc} = \left(\frac{X_n}{Y_n} \right) \times 100 \dots\dots\dots (1.4)$$

เมื่อ Acc = ความแม่นยำ

X_n = ค่าจากการวัด

Y_n = ค่าจริง

ตัวอย่างที่ 1.3 วงจรไฟฟ้าวงจรหนึ่งมีค่าแรงดันอยู่ 10 V แต่วัดด้วยโวลต์มิเตอร์ อ่านได้ 9.8 V

จงหาค่า Acc และ % Acc

วิธีทำ
$$\therefore \text{Acc} = \frac{X_n}{Y_n} = \frac{9.8 \text{ V}}{10 \text{ V}} = 0.98$$

$$\begin{aligned}\% \text{ Acc} &= \frac{X_n}{Y_n} \times 100 = 0.98 \times 100 \\ &= 98 \%\end{aligned}$$

Ans

1.7 ความเที่ยงตรง (Precision)

เป็นดัชนีบ่งบอกความสามารถของการวัดซ้ำ ๆ เครื่องวัดที่มีความเที่ยงตรงสูง จะมีความแตกต่างของค่าวัดแต่ละครั้งน้อย เช่น แรงดันจริง 10 V วัดได้ 9.8 V ทุกครั้ง

$$\text{Pre} = 1 - \left| \frac{Y_n - \bar{X}_n}{\bar{X}_n} \right| \dots\dots\dots (1.5)$$

$$\bar{X}_n = \frac{\text{ผลรวมของค่าที่วัดได้แต่ละครั้ง}}{\text{จำนวนครั้งของการวัด}} = \frac{\sum X_n}{n} \dots\dots\dots (1.6)$$

เมื่อ Pre = ความเที่ยงตรง

$\bar{X}_n$ = ค่าเฉลี่ยของการวัด

n = จำนวนครั้งของการวัด

ตัวอย่างที่ 1.4 ในการวัดแรงดันตกคร่อม R ตัวหนึ่ง ทำการวัดทั้งหมด 5 ครั้ง อ่านได้ 5.1 V, 5.2 V, 5 V, 4.8 V และ 4.7 V โดยค่าแรงดันตกคร่อม R , มีค่า 5 V จงหาค่าความเที่ยงตรงของเครื่องมือวัด

วิธีทำ

$$\text{Pre} = 1 - \left| \frac{Y_n - \bar{X}_n}{\bar{X}_n} \right|$$

$$\text{หา } \bar{X}_n = \frac{\sum X_n}{n} = (5.1 + 5.2 + 5 + 4.8 + 4.7) / 5 = 4.96$$

$$\text{แทนค่า Pre} = 1 - \left| \frac{5 - 4.96}{4.96} \right| = 0.992$$

$$\% \text{ Pre} = 0.992 \times 100 = 99.2\%$$

Ans

1.8 ค่าผิดพลาด (Error)

ค่าผิดพลาด หมายถึง ค่าที่วัดได้ผิดพลาดไปจากค่าจริงมากหรือน้อยเพียงใด เช่น แรงดัน 10 V อ่านค่าได้ 9.8 V แสดงว่าค่าผิดพลาด -0.2 V หรืออ่านได้ 10.2 V แสดงว่าค่าผิดพลาดไป +0.2 V ดังนั้น เครื่องวัดตัวนี้มีค่าผิดพลาด ± 0.2 V

$$\text{สูตร} \quad \text{err} = \left(\frac{Y_n - X_n}{Y_n} \right) \dots\dots\dots (1.7)$$

$$\% \text{ err} = \left(\frac{Y_n - X_n}{Y_n} \right) \times 100 \dots\dots\dots (1.8)$$

$$\text{หรือ} \quad \% \text{ err} = (100\% - \% \text{ Acc}) \dots\dots\dots (1.9)$$

$$\begin{aligned} \text{เมื่อ} \quad \text{err} &= \text{ค่าผิดพลาด} \\ Y_n &= \text{ค่าจริง} \\ X_n &= \text{ค่าที่อ่านได้จากการวัด} \end{aligned}$$

ตัวอย่างที่ 1.5 จากตัวอย่างที่ 1.3 จงหาค่า % error ของโวลต์มิเตอร์

$$\begin{aligned} \text{วิธีทำ} \quad \% \text{ err} &= (100\% - \% \text{ Acc}) \\ &= 100\% - 98\% \\ &= 2\% \end{aligned}$$

หรือ

$$\% \text{ err} = \left(\frac{Y_n - X_n}{Y_n} \right) \times 100 = \left(\frac{10 - 9.8}{10} \right) \times 100 = 2\%$$

Ans

ค่าผิดพลาดที่เกิดจากการวัดสามารถแบ่งได้เป็น 2 ค่าคือ ค่าผิดพลาดสัมบูรณ์ และค่าผิดพลาดสัมพัทธ์

1.8.1 ค่าผิดพลาดสัมบูรณ์ (Absolute error) คือผลต่างของค่าที่วัดได้กับค่าที่เป็นจริง

$$Ab = X_n - Y_n \quad \dots\dots\dots (1.10)$$

เมื่อ Ab = ค่าความผิดพลาดสัมบูรณ์

X_n = ค่าที่วัดได้

Y_n = ค่าที่เป็นจริง

ค่าความผิดพลาดสัมบูรณ์จะมีเครื่องหมายได้ทั้งบวกและลบ ถ้าเป็นเครื่องหมายบวก หมายถึงค่าที่วัดได้นั้นมากกว่าค่าที่เป็นจริง และถ้าเป็นลบก็แสดงว่าค่าที่วัดได้น้อยกว่าค่าที่เป็นจริง

1.8.2 ค่าผิดพลาดสัมพัทธ์ (Relative error) คืออัตราส่วนของค่าผิดพลาดสัมบูรณ์ เทียบกับค่าที่เป็นจริง และคิดเป็นร้อยละ

$$\% Re = \frac{Ab}{Y_n} \times 100 \quad \dots\dots\dots (1.11)$$

$$\text{หรือ } \% Re = \frac{X_n - Y_n}{Y_n} \times 100 \quad \dots\dots\dots (1.12)$$

เมื่อ Re = ค่าความผิดพลาดสัมพัทธ์

การเปรียบเทียบค่าที่วัดได้จากเครื่องวัดต่าง ๆ ว่าผิดไปจากค่าที่เป็นจริงมากหรือน้อยเพียงใด เราได้จากค่าผิดพลาดสัมพัทธ์นี้

ตัวอย่างที่ 1.6 เมื่อนำโวลต์มิเตอร์ตัวหนึ่งไปวัดแหล่งจ่ายไฟ 220 V อ่านค่าได้ 215 V และ 225 V จงหาค่าผิดพลาดสัมบูรณ์และค่าผิดพลาดสัมพัทธ์

วิธีทำ   ค่าจากการวัด 215 V

$$\begin{aligned} Ab &= X_n - Y_n \\ &= 215 - 220 \\ &= -5 \text{ V} \end{aligned}$$

ค่าที่วัดได้ต่ำกว่าค่าจริง 5 V

ค่าจากการวัด 225 V

$$\begin{aligned} A_b &= X_n - Y_n \\ &= 225 - 220 \\ &= +5 \text{ V} \end{aligned}$$

ค่าที่วัดได้สูงกว่าค่าจริง 5 V

$$\therefore \text{ค่าผิดพลาดสัมบูรณ์} = \pm 5 \text{ V}$$

ค่าผิดพลาดสัมพัทธ์

$$\begin{aligned} \% \text{ Re} &= \frac{A_b}{Y_n} \times 100 \\ &= \frac{\pm 5}{220} \times 100 \\ &= \pm 2.27\% \end{aligned}$$

Ans

1.9 คลาสส์ของเครื่องวัด (Class of instrument)

หมายถึง ค่าผิดพลาดของเครื่องวัดที่เขียนมาเป็นตัวเลขบนสเกลหน้าปัด ซึ่งจะบ่งบอกถึงความเที่ยงตรงของตัวเครื่องวัด เช่น คลาสส์ 1 คลาสส์ 2 คลาสส์ 1.2 เป็นต้น เครื่องวัดที่มีค่าคลาสส์สูงจะวัดค่าผิดพลาดได้มากกว่าเครื่องวัดที่มีค่าคลาสส์ต่ำ (กรณีเปรียบเทียบพิสัยเดียวกัน)

คลาสส์ของเครื่องวัดถ้าคิดในรูปของเปอร์เซ็นต์ จะบอกถึงเปอร์เซ็นต์การวัดผิดพลาดในแต่ละพิสัยวัดของเครื่องวัดนั้น ๆ ถ้านำค่าคลาสส์คูณกับพิสัยวัด จะได้ค่าผิดพลาดสัมบูรณ์

$$\text{สูตร} \quad A_b = (\text{Class}\%) \times \text{Range} \quad \dots\dots\dots (1.13)$$

$$= \frac{\text{Class}}{100} \times \text{Range} \quad \dots\dots\dots (1.14)$$

$$\text{เมื่อ} \quad \text{Range} = \text{พิสัยวัด}$$

ตัวอย่างที่ 1.7 เครื่องวัดแรงดันไฟฟ้าตัวหนึ่ง Class 1 มีพิสัยวัดแรงดันคือ 100 V และ 200 V
นำไปวัดแรงดันจริง 100 V จงหาค่าความผิดพลาดสัมบูรณ์และค่าความผิดพลาด
สัมพัทธ์แต่ละพิสัย

วิธีทำ จากสมการที่ 1.14 และสมการที่ 1.11

$$Ab = \frac{\text{Class}}{100} \times \text{Range}$$

$$\begin{aligned} \text{พิสัย 100 V} \quad Ab &= \frac{1}{100} \times 100 \\ &= 1 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \% \text{ Re} &= \frac{Ab}{Y_n} \times 100 \\ &= \frac{1}{100} \times 100 \\ &= 1 \% \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{พิสัย 200 V} \quad Ab &= \frac{1}{100} \times 200 \\ &= 2 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \% \text{ Re} &= \frac{Ab}{Y_n} \times 100 \\ &= \frac{2}{100} \times 100 \\ &= 2 \% \end{aligned}$$

จากตัวอย่างนี้แสดงให้เห็นว่าค่าผิดพลาดที่เกิดขึ้นจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับพิสัยวัด

Ans

ตัวอย่างที่ 1.8 เครื่องวัดแรงดันไฟฟ้าตัวหนึ่ง Class 1 และ Class 2 ใช้พิสัย 100 V นำไปวัดแรงดันจริง 100 V จงหาค่าความผิดพลาดสัมบูรณ์และค่าความผิดพลาดสัมพัทธ์แต่ละ Class

วิธีทำ จากสมการที่ 1.14 และสมการที่ 1.11

$$Ab = \frac{\text{Class}}{100} \times \text{Range}$$

$$\begin{aligned} \text{Class 1 ; } Ab &= \frac{1}{100} \times 100 \\ &= 1 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \% \text{ Re} &= \frac{Ab}{Y_n} \times 100 \\ &= \frac{1}{100} \times 100 \\ &= 1\% \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{Class 2 ; } Ab &= \frac{2}{100} \times 100 \\ &= 2 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \% \text{ Re} &= \frac{Ab}{Y_n} \times 100 \\ &= \frac{2}{100} \times 100 \\ &= 2\% \end{aligned}$$

จากตัวอย่างนี้ แสดงให้เห็นว่าค่าผิดพลาดที่เกิดขึ้นจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับ Class

Ans

ตัวอย่างที่ 1.9 เครื่องวัดแรงดันไฟฟ้าตัวหนึ่ง คลาส 2.5 มีพิสัยวัดแรงดันคือ 100 V, 250 V, 1000 V เมื่อนำเครื่องวัดนี้ไปวัดค่าแรงดันที่มีค่า 100 V จงหาค่าที่เข็มชี้แสดง และหาค่าผิดพลาดสัมพัทธ์

วิธีทำ ก. ที่พิสัยวัด 100 V

$$Ab = \frac{2.5}{100} \times 100$$

$$= \pm 2.5 \text{ V}$$

ค่าที่เข็มชี้แสดงอยู่ระหว่าง $100 \pm 2.5 \text{ V}$ คือ $97.5 \text{ V} \text{ ---- } 102.5 \text{ V}$

$$\% \text{ Re} = \frac{\pm 2.5 \text{ V}}{100} \times 100 = \pm 2.5\%$$

ข. ที่พิสัยวัด 250 V

$$Ab = \frac{2.5}{100} \times 250$$

$$= \pm 6.25 \text{ V}$$

ค่าที่เข็มชี้แสดงอยู่ระหว่าง $100 \pm 6.25 \text{ V}$ คือ $93.75 \text{ ---- } 106.25 \text{ V}$

$$\% \text{ Re} = \frac{\pm 6.25}{100} \times 100 \%$$

$$= \pm 6.25 \%$$

ค. ที่พิสัยวัด 1000 V

$$Ab = \frac{2.5}{100} \times 1000$$

$$= \pm 25 \text{ V}$$

ค่าที่เข็มชี้แสดงอยู่ระหว่าง $100 \pm 25 \text{ V}$ คือ $75 \text{ ---- } 125 \text{ V}$

$$\begin{aligned}
 \% \text{ Re} &= \frac{\pm 25}{100} \times 100 \% \\
 &= \pm 25 \%
 \end{aligned}$$

ที่พิสัยวัด 100 V ค่าความผิดพลาดสัมพัทธ์ $\pm 2.5 \%$

ที่พิสัยวัด 250 V ค่าความผิดพลาดสัมพัทธ์ $\pm 6.25 \%$

ที่พิสัยวัด 1000 V ค่าความผิดพลาดสัมพัทธ์ $\pm 25 \%$

Ans

ตัวอย่างที่ 1.10 เครื่องวัดกระแสไฟฟ้าตัวหนึ่ง คลาสส์ 1.5 V พิสัยวัด 10 A นำไปวัดกระแส 4 ขนาด เข็มชี้อ่านค่าได้ ก) 10 A, ข) 8 A, ค) 4 A, ง) 2 A ตามลำดับ จงหาค่าของกระแสไฟฟ้าที่เป็นจริงและค่าผิดพลาดสัมพัทธ์

วิธีทำ ตัวอย่างนี้แสดงให้เห็นว่า การตั้งพิสัยวัดไม่เหมาะสมจะทำให้เกิดค่าความผิดพลาดมากตามมาด้วย

$$\begin{aligned}
 A_b &= \frac{1.5}{100} \times 10 \\
 &= \pm 0.15 \text{ A}
 \end{aligned}$$

ก. ค่าที่วัดได้ 10 A

ช่วงของค่ากระแสจริง 10 A ± 0.15 A คือ 9.85 A ----- 10.15 A

$$\begin{aligned}
 \% \text{ Re} &= \frac{\pm 0.15 \text{ A}}{10.15 \text{ A}} \times 100 \\
 &= \pm 1.48 \%
 \end{aligned}$$

ข. ค่าที่วัดได้ 8 A

ช่วงของค่ากระแสจริง 8 A ± 0.15 A คือ 7.85 A ----- 8.15 A

$$\begin{aligned}
 \% \text{ Re} &= \frac{\pm 0.15 \text{ A}}{8.15 \text{ A}} \times 100 \\
 &= \pm 1.84 \%
 \end{aligned}$$

ค. ค่าที่วัดได้ 4 A

ช่วงของค่ากระแสจริง 4 A ± 0.15 A คือ 3.85 A ----- 4.15 A

$$\begin{aligned}\% R &= \frac{\pm 0.15 A}{4.15 A} \times 100 \\ &= \pm 3.61 \%\end{aligned}$$

ง. ค่าที่วัดได้ 2 A

ช่วงของค่ากระแสจริง 2 A ± 0.15 A คือ 1.85 A ----- 2.15 A

$$\begin{aligned}\% R &= \frac{\pm 0.15 A}{2.15 A} \times 100 \\ &= \pm 6.98 \%\end{aligned}$$

สรุป

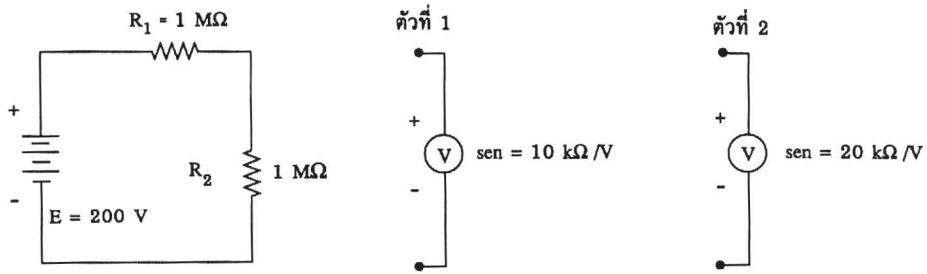
1. การวัดควรเลือกพิสัยวัดที่เข็มชี้แสดงค่าอยู่ที่ 2/3 ของสเกล
2. คลาสส์ของเครื่องวัดจะบอกค่าผิดพลาดสัมบูรณ์ของพิสัยวัดนั้น
3. % ค่าผิดพลาดสัมพัทธ์ แสดงการผิดพลาดที่เป็นไปได้สูงสุดแต่ละค่าที่ทำารวัดของพิสัยวัดนั้น ๆ

Ans

1.10 ผลของโวลต์มิเตอร์กระแสตรงไปโหลดวงจร (Loading Effect of DC-Voltmeter)

เนื่องจากโวลต์มิเตอร์มีค่าความไวและความต้านทานภายใน (Internal resistance ; R_{in}) อยู่ค่าหนึ่ง เมื่อนำไปวัดไฟในวงจรโดยไม่ได้คำนึงถึงค่าดังกล่าวจะทำให้เกิดค่าผิดพลาด 2 อย่างคือ

1.10.1 โวลต์มิเตอร์ที่มีค่าความไวต่างกัน ตั้งพิสัยวัดเดียวกัน ไปวัดแรงดันจุดเดียวกัน จะได้ค่าแรงดันไม่เท่ากัน

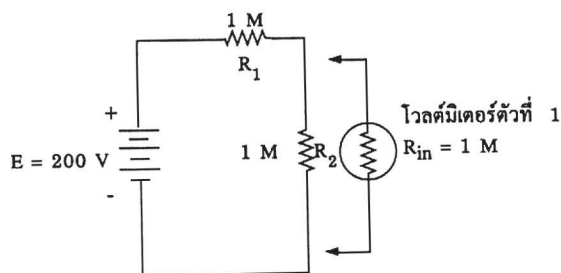
รูปที่ 1.1 วงจรกระแสตรง

ตัวอย่างที่ 1.11 นำโวลต์มิเตอร์ที่มีความไว 10 kΩ/V และ 20 kΩ/V ตั้งพิสัยวัด DC 100 V ไปวัดแรงดันตกคร่อม R_2 ในวงจรรูปที่ 1.1 จะอ่านค่าได้เท่าใด

วิธีทำ จากวงจรจะได้ค่าแรงดันตกคร่อม R_2 โดยการคำนวณ

$$\begin{aligned}
 V_{R_2} &= \text{ตามกฎของการแบ่งแรงดัน (Voltage divider)} \\
 &= \frac{E \times R_2}{R_1 + R_2} \\
 &= \frac{200\text{V} \times 1\text{M}}{1\text{M} + 1\text{M}} \\
 &= \frac{200\text{V} \times 1\text{M}}{2\text{M}} \\
 &= 100 \text{ V}
 \end{aligned}$$

หาค่าแรงดันตกคร่อม R_2 โดยการวัดด้วยโวลต์มิเตอร์ตัวที่ 1 ดังรูป

เปรียบเสมือนนำค่า R_{in} ไปต่อคร่อมเข้ากับ R_2

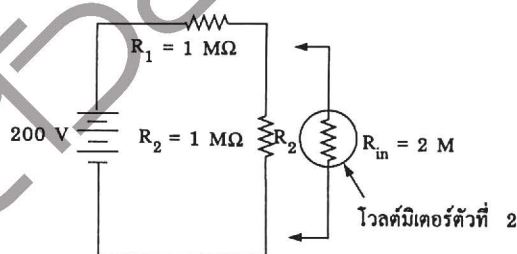
$$\begin{aligned} \text{ซึ่ง} \quad R_{in} &= \text{ความไว} \times \text{พิสัยวัด} \\ &= 10 \text{ k}\Omega/\text{V} \times 100 \text{ V} \\ &= 1000 \text{ k}\Omega \\ &= 1 \text{ M}\Omega \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{คำนวณ} \quad V_{R2} &= \frac{E \times (R_2 // R_{in})}{R_1 + (R_2 // R_{in})} \\ &= \frac{200 \text{ V} \times (1\text{M} // 1\text{M})}{1\text{M} + (1\text{M} // 1\text{M})} \\ &= \frac{200 \times 0.5\text{M}\Omega}{1.5\text{M}\Omega} \end{aligned}$$

$$= 66.67 \text{ V}$$

$$\text{ผิดพลาด} = 100 - 66.67 \text{ V} = 33.33 \text{ V}$$

ใช้โวลต์มิเตอร์ตัวที่ 2 (ทดทำนองเดียวกัน)

$$\begin{aligned} R_{in} &= 20 \text{ k}\Omega/\text{V} \times 100 \text{ V} \\ &= 2000 \text{ k}\Omega = 2 \text{ M}\Omega \\ V_{R2} &= \frac{200 \times (1\text{M} // 2\text{M})}{1 \text{ M} + (1\text{M} // 2\text{M})} \\ &= \frac{200 \times 0.67\text{M}\Omega}{1.67\text{M}\Omega} \end{aligned}$$

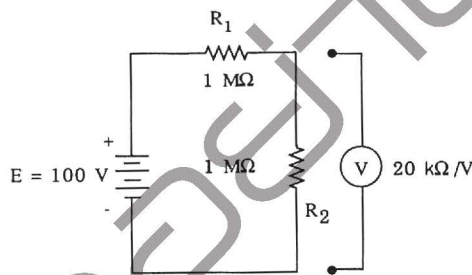
$$\begin{aligned}
 &= 80.24 \text{ V} \\
 \text{ผิดพลาด} &= 100 - 80.24 \text{ V} = 19.76 \text{ V}
 \end{aligned}$$

สรุป มิเตอร์ที่มีความไวสูงจะวัดค่าได้แม่นยำกว่ามิเตอร์ที่มีความไวต่ำ

Ans

1.10.2 โวลต์มิเตอร์ที่มีความไวเท่ากัน ตั้งพิสัยวัดต่างกันจะวัดไฟได้ไม่เท่ากัน

ตัวอย่างที่ 1.12 จากวงจรหาค่าแรงดันที่ตกคร่อม R_2 โดยการวัดด้วยโวลต์มิเตอร์พิสัย 50 และ 250 V

รูปวงจรตัวอย่างที่ 1.12

วิธีทำ

ก. ถ้าตั้งพิสัย 50 V DC ; $R_{in} = 20 \text{ k}\Omega \times 50 = 1 \text{ M}\Omega$

$$\begin{aligned}
 \text{จะได้ } V_{R_2} &= \frac{100 \times (1 \text{ M} // 1 \text{ M})}{1 \text{ M} + (1 \text{ M} // 1 \text{ M})} \\
 &= \frac{100 \times 0.5 \text{ M}\Omega}{1.5 \text{ M}\Omega} \\
 &= 33.33 \text{ V}
 \end{aligned}$$

ข. ตั้งพิสัย 250 V DC ; $R_{in} = 20 \text{ k}\Omega \times 250 = 5 \text{ M}\Omega$

$$\begin{aligned} V_{R2} &= \frac{100 \times (1\text{M} // 5\text{M})}{1\text{M} + (1\text{M} // 5\text{M})} \\ &= \frac{100 \times 0.83\text{M}\Omega}{1.83\text{M}\Omega} \\ &= 45.36 \text{ V} \end{aligned}$$

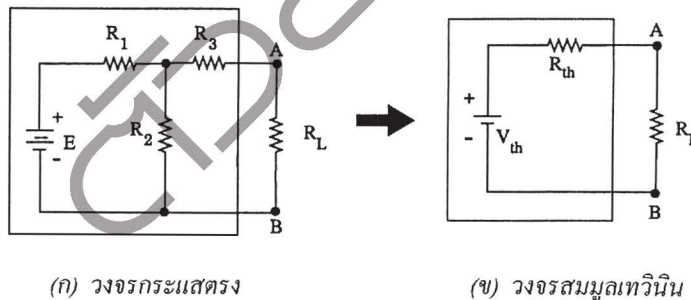
พิสัย 50 V DC ผิดพลาด = $50 - 33.33 = 16.67 \text{ V}$

พิสัย 250 V DC ผิดพลาด = $50 - 45.36 = 4.64 \text{ V}$

สรุป มิเตอร์ความไวเท่ากัน ตั้งพิสัยสูงจะวัดค่าได้ใกล้เคียงค่าจริง (5.0 V) มากขึ้น

Ans

ค่าผิดพลาดที่เกิดขึ้นกับเครื่องวัด ถ้าหลีกเลี่ยงไม่ได้ ให้แก้ไขวงจรที่จะทำการวัดโดยจัดวงจรดังกล่าวให้เป็นวงจรสมมูลเทวินิน (Thevenin's equivalence)

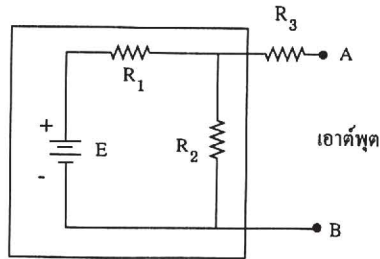

รูปที่ 1.2 แสดงการวัดจัดวงจรสมมูลเทวินิน

วงจรสมมูลเทวินินจะประกอบด้วยแรงดันเทวินิน (Thevenin's voltage ; V_{th}) กับความต้านทานเทวินิน (Thevenin's resistance ; R_{th}) ดังรูปที่ 1.2 (ข)

การหาค่าแรงดัน V_{th} ให้ทำการเปิดโหลด R_L (Open load) ที่จุด AB แล้วมองจากจุด AB เข้าไปจะได้แรงดันตกคร่อมตัวต้านทานเป็นแรงดัน V_{th}

ในรูปที่ 1.2 (ก) เมื่อเปิด R_L แล้วมองทางเอาต์พุตเข้าไปจะได้ตัวต้านทาน R_2 เป็นโหลดแทน เขียนวงจรใหม่ได้ดังรูปที่ 1.3 แรงดัน V_{th} คือแรงดันที่ตกคร่อม R_2

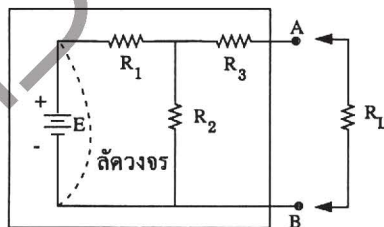

รูปที่ 1.3 แสดงการหาค่าแรงดัน V_{th} โดยการเปิดโหลดทิ้งไป

จากรูปที่ 1.3 จะได้

$$V_{th} = V_{R_2} = \frac{E \times R_2}{R_1 + R_2} \dots\dots\dots (1.15)$$

การหาค่าความต้านทาน R_{th} ให้ทำการลัดวงจรแหล่งจ่าย E (Short source) ของวงจรในรูปที่ 1.2 (ก) เขียนวงจรใหม่จะได้ดังรูปที่ 1.4

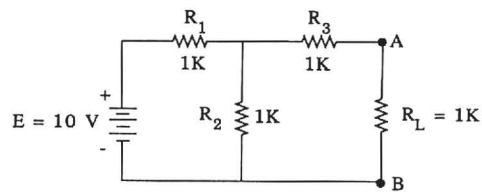
รูปที่ 1.4 แสดงการหาค่า R_{th} โดยการลัดวงจรแหล่งจ่าย E

จากรูปที่ 1.4 จะได้

$$R_{th} = \{(R_1 // R_2) + R_3\} \dots\dots\dots (1.16)$$

หลังจากนั้นให้แทนค่า และที่คำนวณได้ลงในวงจรสมมูลเทวินิน และนำโหลด R_L ที่เปิดทิ้งไปต่อเข้ากับจุด AB ดังเดิมเพื่อคำนวณหาค่าอื่นๆต่อไป ดังรูปที่ 1.2 (ข)

ตัวอย่างที่ 1.13 จากรูปวงจรที่กำหนดให้ จงหา

รูปวงจรตัวอย่างที่ 1.13

ก. แรงดันที่ตกคร่อม R_L โดยการคำนวณ

ข. แรงดันที่ตกคร่อม R_L โดยการวัดด้วยโวลต์มิเตอร์ที่มีความไว $20 \text{ k}\Omega/\text{V}$ พิสัย

10 V DC

ค. เปอร์เซ็นต์ความแม่นยำของเครื่องวัดโวลต์มิเตอร์

ง. เปอร์เซ็นต์ค่าผิดพลาดของเครื่องวัดโวลต์มิเตอร์

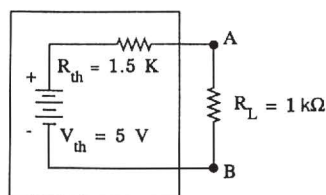
วิธีทำ

ใช้วงจรสมมูลเทวินิน

$$\begin{aligned} \text{หา } V_{th} &= V_{R2} = \frac{E \times R_2}{R_1 + R_2} \\ &= \frac{(10\text{V})(1 \text{ k}\Omega)}{1 \text{ k}\Omega + 1 \text{ k}\Omega} = 5 \text{ V} \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{หา } R_{th} &= (R1 // R2) + R3 \\ &= (1 \text{ k}\Omega // 1 \text{ k}\Omega) + 1 \text{ k}\Omega \\ &= 1.5 \text{ k}\Omega \end{aligned}$$

เขียนวงจรสมมูลเทวินิน แทนค่า V_{th} และ R_{th} พร้อมต่อ R_L กลับดังเดิมดังรูป

รายชื่อหนังสือตามหลักสูตรใหม่ ปวช. 2545

หมวดวิชาพื้นฐาน

	รหัสวิชา	ราคา/เล่ม
วิทยาศาสตร์พื้นฐาน (ป.45)	2000-1401	65.-
คณิตศาสตร์ประยุกต์ 1(ป.45)	2000-1501	65.-

หมวดวิชาชีพพื้นฐาน

	รหัสวิชา	ราคา/เล่ม
ทฤษฎีช่างกลทั่วไป	2100-0001	60.-
งานฝึกฝีมือ (ป.45)	2100-1004	60.-
เขียนแบบเทคนิค 1	2100-0004	95.-
เขียนแบบเทคนิค 2	2100-0005	95.-
วัสดุช่างอุตสาหกรรม (ป.45)	2100-1002	60.-
งานเชื่อมและโลหะแผ่น	2100-0008	60.-
งานไฟฟ้าทั่วไป	2100-0010	75.-
ความปลอดภัยในโรงงานอุตสาหกรรม	2100-0021	60.-
ระบบบริหารงานคุณภาพ ISO 9000	-	100.-
การบริหารงานคุณภาพและเพิ่มผลผลิต	2001-0003	80.-

หมวดวิชาชีพเฉพาะ

สาขาวิชาไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์

	รหัสวิชา	ราคา/เล่ม
เครื่องวัดไฟฟ้า (ภาคปฏิบัติ)	2104-2104	80.-
ดีจิตอลเบื้องต้น (ภาคทฤษฎี)	2104-2116	100.-
ดีจิตอลเบื้องต้น (ภาคปฏิบัติ)	2104-2116	98.-
วงจรไฟฟ้า 1 (ภาคทฤษฎี)	2104-2102	95.-
วงจรไฟฟ้า 1 (ภาคปฏิบัติ)	2104-2102	80.-
วงจรไฟฟ้า 2 (ภาคทฤษฎี)	2104-2103	120.-
วงจรไฟฟ้า 2 (ภาคปฏิบัติ)	2104-2103	100.-
อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์และวงจร (ภาคทฤษฎี)	2104-2112	95.-
เครื่องเสียง (ภาคทฤษฎี)	2104-2208	80.-
เครื่องรับโทรทัศน์	2104-2211	80.-
คณิตศาสตร์อิเล็กทรอนิกส์	2104-6208	80.-

จัดพิมพ์และจำหน่ายโดย

บริษัท **สกายบุ๊กส์** จำกัด
SKYBOOK COMPANY LIMITED
 305/276-8 ซ.โพธิ์-เกษมณี อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50100
 โทร. 0-2687-1125-7, 0-2687-8119 โทรสาร 0-2687-8108
 e-mail: sales@skybook.co.th

www.skybook.co.th

เครื่องมือและการวัด
 อิเล็กทรอนิกส์

ISBN 974-389-512-4

9 789743 895128

ราคา 150 บาท